

Editörün Notu: Okumakta olduğunuz yazı bir yenikomunizm.com okuru tarafından kaleme alınmış ve 29 Haziran 2020 tarihinde web sitemize gönderilmiştir. Öneminden ötürü bu kategori altında yayınlamayı uygun görüyoruz.

Egemen sınıfı veya rejimi savunmakla mükellef teşkilatlar oluşturma fikri, ilkel mülkiyetçi toplumlar ile hemen hemen akran sayılabilir. Bu yazı yüzyıllar boyunca egemen sınıfın sopası olarak kullanılan bu “meşru” zorbalara tarihsel gelişimini, her toplumun ve her dönemin mutlak tanığı olan sanat üzerinden izleyerek şu sıralar gündemi oldukça meşgul eden ABD’deki George Floyd ve Türkiye’de ki bekçi meselelerinin tarihsel kökenine ışık tutmayı ve neden devrimden daha azına razı olunamayacağını göstermeyi amaçlamaktadır.

Yazının devamında da göreceğimiz üzere temelde “meşru rejimi” korumakla mükellef olan bu yapılar çok farklı tarihsel kontekstler içinde, çeşitli isimler ve çeşitli rejimler altında varlıklarını sürdürmüşlerdir.

Nitekim yazının başlığına ilham olan ikinci imparatorluk döneminde III. Napoléon’a ve Prusya savaşına olan muhalifliği ile tanınan gazeteci Jules Vallès’in polisleri tanımlamak için kullandığı bir ifadedir: “Fascistes en chemise bleue.” (Mavi gömleklili faşistler.)

Ne yazık ki bu ifade yüz yıldan kısa bir süre içinde “kahverengi gömlekliler” ve “kara gömlekliler” gibi birçok kere değişecek; eski dünya son nefesini verip sınırlar yeniden çizilirken egemen sınıflar sadece moda anlayışlarını değiştirmekle yetinip, eski dünya artığı bu teşkilatları koruyup güçlendireceklerdir.

Küçük bir etimolojik analiz yaptığımızda dahi, ilk ortaya çıkışından itibaren polise atfedilen işlevi bütün çıplaklığıyla görmemiz mümkündür. Polis sözcüğü Latince kökenlidir ve “Politia” dan gelmektedir. “Politia” ise dilimize; politik düzen, hükümet olarak çevirilebilir. Ne var ki polis kavramının kullanımı modern devlet anlayışının doğuşuna yani 18.yy sonuna tarihlenmektedir.

Tahmin edilebileceği gibi batıda modern manada emniyet teşkilatlarının kuruluşu da 18.yy sonu 19.yy başına denk düşmektedir. Batı toplumlarındaki bilinen ilk modern polis teşkilatları Londra deniz polisi, Glasgow, İskoçya ve Paris polis teşkilatı şeklinde sıralanabilir. Türkiye’de ise modern polis teşkilatının kökeni Tanzimat ve İslahat fermanlarına dayanmaktadır; 1876 yılında birinci meşrutiyet hükümeti tarafından programa alınan polis teşkilatı, 1879 da Zaptiye Nezareti adı altında resmen kurulmuştur; ancak Zaptiye Nezareti’nin kökleri, 10 Nisan 1845 de yayınlanan Polis Nizamnamesi’ne ve bu

nizamname ile kurulan polis teşkilatına dayandırılabilir.

Biz bu yazıda Fransa’da ki Police nationale’in öncüsü Paris polis teşkilatını mercek altına alacağız. Teşkilatın kurucusu ve ilk başkanı ironik bir şekilde eski suçlu Eugène-François Vidocq’tur.

Vidocq’un eski bir suçlu olması zamanında alay konusu olsa da bu durumu bir avantaja dönüştürüp başarı elde etmesi üzerine bir teşkilat efsanesi ve modern kriminolojinin babası haline gelmiştir.

Modernite’nin eşiğinde olan batı toplumunda proto sanayileşme döneminden beri eksikliği hissedilen ve modern sanayi şehirlerinin oluşturulmasıyla zaruriyet halini alan güvenlik meselesi bu teşkilatlarca sağlanmaya başlanıp, bu dönemde son derece olumlu bir imaj oluşturmuş ancak bu olumlu imaj III.Napoléon’un ikinci cumhuriyeti devirip yerine ikinci imparatorluğu kurmasıyla çok hızlı bir şekilde değişmeye başlamıştır. Bu dönemde basın; korkak, menfaatçi ve aptal bir polis imajı çizmektedir. Hatta bu imajın izlerini uzun bir süre boyunca popüler edebiyatta sürmemiz mümkündür; sırasıyla örnek olarak Doyle’un meşhur Sherlock Holmes serisinden beceriksiz Lestrade’ı, Agatha Christie romanlarında sıkça alay konusu edilen Scotland Yard ve Başmüfettiş Japp’i ;daha sonraki dönemde ise Tintin çizgi roman serisindeki serserim polis kardeşler Dupont ve Dupond’u gösterebiliriz.

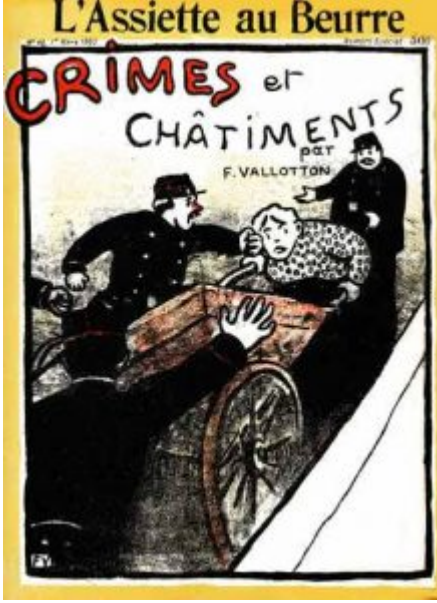
III.Napoléon’un Prusya mağlubiyeti sonrası üçüncü cumhuriyetin başlarında bu imaj da çok hızlı bir şekilde; şiddete meyilli, kaba ve korku yaratan polis şeklinde değişti . Paris Komününün haince katledildiği “kanlı hafta” sonrası kolluk kuvvetleriyle yaratılan korku atmosferi bu imajı zirveye taşıdı. Artık suçlu babasının meşru teşkilatı, meşru bir düzlemde terör estirmeye başlamıştı. “Cumhuriyetçilerin cumhuriyeti” olarak anılan üçüncü cumhuriyetin; ulusal hisleri provokeye dayalı, kolonici politikaları polisin bu zorbalığını güçlendirip bu korku atmosferini lehine kullanıyordu.

Bu yozlaşma, dönemin basını ve sanatçıları tarafından da hiciv konusu olmuştu.

Yazımızın bu bölümünde üzerine eğileceğimiz ve dönemin en popüler dergilerinden olan “L’assiette au beurre” (Tereyağı tabağı) polisi en çok hicveden muhalif dergilerin başında geliyordu. L’assiette au beurre’ün 1 Mart 1902 de ilk defa yayınladığı “Crimes et chatiments” (Suç ve Ceza) serisi bu hicivlerin en güzel örneklerindedir ve o dönemki bakış açısını anlamamız için oldukça kıymetlidir.

Sanatçı Félix Vallotton (1865-1925) tarafından yaratılan bu seri bir dizi renkli ahşap baskıdan oluşmaktadır, sanatçı burada başta polis teşkilatı olmak üzere, üçüncü

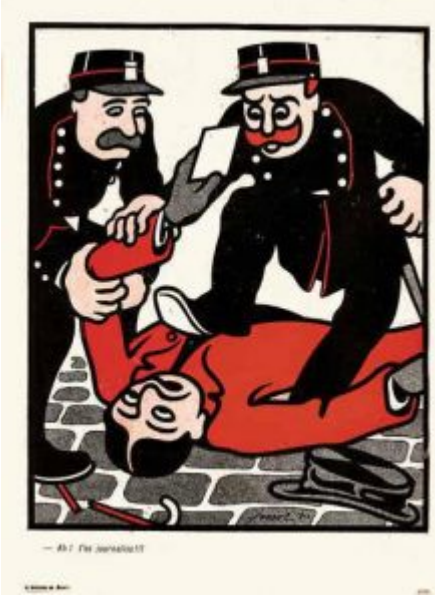
cumhuriyetin bürokrasisini ve politikalarını hicvetmiştir.

L'assiette au Beurre, 1 mart 1902, Kapak

“Salut d'abord, c'est l'auto de la préfecture.” (Önce selam ver, bu valinin arabası.),1902

“Ah! T'es journaliste!!!” (Ah ! Sen gazetecisin!!!),1902

“Le jour de boire est arrivé !... (İçme günü geldi!),1902 Fransa milli marşında geçen “Le jour de gloire est arrivé” yani zafer günü geldi mısrasına yapılan bir gönderme.

La charge,1893 (Hüküm)

“Ah,mon gaillard! Vous montrez votre derrière aux dames!”,1902 (Arkadaşım! Kıçını hanımlara gösteriyorsun!)

Örneklerde görülebileceği üzere polisin genel manada adaletsiz ve şiddete meyilli bir imajı vardır. Egemen sınıflar tarafından toplumun geri kalanına dayatılmak istenen, düzenin ve adaletin savunucusu imajı toplum tarafından benimsenmemiştir hatta alay konusu olmuştur.

Félix Vallotton’un bu eserlerinin yayınlanmasının üzerinden 66 yıl ve bir cumhuriyet geçmesine rağmen, beşinci cumhuriyet Fransa’sındaki 1968 olaylarında kullanılan serigrafî baskılara baktığımızda polislerin imajının hiç değişmediğini rahatlıkla görebiliriz.

1968

“Polis güzel sanatlarda, güzel sanatlar sokakta”1968

“Her akşam saat sekizde polis size konuşuyor.”,1968

21.yy’ın ilk çeyreğine geldiğimizde ise yine hükümetlerin , sınırların ve resim tekniklerinin değiştiğini ama artık neredeyse yüz elli yıldır aşına olduğumuz polis imajının yine büyük ölçüde değişmediğini görebiliriz.

2000’lerin başında bu sefer Birleşik Krallık’ta polis imajını yine politik bir kaygıyla, yine sokaklarda, duvarlarda görüyoruz. 68 de gördüğümüz mizah göreceli olarak daha agresif ve şüphesiz çağdaş kontekse uyarlanmış bir şekilde burada da ön plana çıkmakta.

Kissing Coppers, Grafiti, 2004, Brighton, Banksy

Flying Coppers, Baskı, 2003, Londra, Banksy

Fuck The Police, Grafiti, 2000, Banksy

Jack and Jill, Baskı, 2005, Banksy

Banksy'nin George Floyd çalışması. 2020.

Sunduğumuz bu retrospektiften de anlaşılacağı üzere kolluk kuvvetlerinin şiddete yatkın, pragmatik ve yozlaşmış imajı, hemen hemen bu teşkilatların kuruluşu ile akrandır. Bu tip teşkilatlar her dönem; coğrafya, hükümet hatta rejim ayırt etmeksizin egemen sınıfın maşası olmuştur ve devlet eliyle egemen sınıflarla menfaatleri çakışanlara “meşru” zorbalık uygulamıştır. Her seferinde çok büyük acılarla farkına varmak zorunda kaldığımız bu gerçek bize bir kez daha hatırlatmalıdır ki bu sistem reforme edilemez, devrim elzemdir, devrimden daha azına razı olunamaz!

Kaynakça:

- 1) Jean-Marc Berlière, *Images de la police : deux siècles de fantasmes ?*, 2017.
- 2) Edmond Locard, *La police. Ce qu'elle est. Ce qu'elle devrait être*, Paris, Payot, 1919, p. 42-43.
- 3) Michel Ragon, *Histoire de l'architecture et de l'urbanisme modern (1)*, Points essais, 2010.